remains of late 19th–mid-20th-century development: building foundations, brick and concrete floors, and stone paving were discovered in 2017.

In 2017, 17th–19th-century finds were discovered: sherds of household pottery (earthenware plates, pots, jars, and frying pans, and stoneware vessels), fragments of black glazed panel stove tiles (*Blattkacheln*), glass bottle shards, kaolin pipe stem fragments, and parts of leather shoes.

1 pav. Senosios Klaipėdos alaus daryklos vaizdas 1929 m. iš Š.

Fig. 1. The old Klaipėda brewery in 1929, as seen from the N.

Karolis Duderis

Kūlių Vartų gatvė 7

2017 m. Klaipėdos senojo miesto vietos su priemiesčiais (UK 27077) bei Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) teritorijoje, Kūlių Vartų g. 7 vykdyti archeologiniai tyrimai. 1784 m. tirtoje teritorijoje pradėjo veikti alaus darykla, kuri po II Pasaulinio karo rekonstruota, o senieji cechai nugriauti. Lieka neaišku, kiek kartų ir kurioje vietoje buvo perstatyti senosios alaus daryklos pastatai. Remiantis turima kartografine medžiaga, 1903 m. Klaipėdos miesto žemėlapiu, tirta dabartinės gamyklos teritorija buvo gana tankiai užstatyta. Centrinėje sklypo dalyje buvo gamybiniai pastatai, o palei dabartinių Bangų ir Kulių Vartų gatvių sankryžą – pagalbinės paskirties statiniai. Tuometinio daryklos komplekso vaizdą galima matyti 1929 m. užfiksuotoje teritorijoje (1 pav.). 1939 m. žemėlapyje fiksuojama analogiška teritorijos situacija su nepakitusiu užstatymu. 1942 m. alaus daryklos teritorijos PV pusėje, lygiagrečiai su dabartine Kūlių Vartų gatve pastatytas naujas statinys, kurio pamatų fragmentai fiksuoti šiais metais vykdytų tyrimų plote 1.

2016 m. sklype atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu statiniais neužstatytoje teritorijoje fiksuotas archeologiniu požiūriu vertingas XVIII a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 303–306). 2017 m. atlikti detalieji tyrimai planuotų naujai įrengti pamatų vietose (iš viso 133,5 m^2 plote) bei vykdyti žvalgymai tiesiamų inžinerinių komunikacijų trasų vietose (iš viso 494 m^2 plote).

Detaliųjų tyrimų metu plotuose 1–3 išskirti 3 kultūrinio sluoksnio horizontai. Vėlyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas – viršutiniai supiltiniai sluoksniai, fiksuoti po buvusia asfalto ir šaligatvio trinkelių danga. Tai supiltinis žvyro, smėlio ir skaldos sluoksnis, suformuotas XX a. II pusėje. Šiam kultūrinio sluoksnio horizontui priskirtinas ir viršutinis pilkai rudos spalvos žemės sluoksnis, kuriame rasta tiek XX a. II pusei būdingų buitinių ir statybinių atliekų, tiek ir XVIII–XIX a. datuojamų koklių fragmentų, ornamentuotų reljefiniu augaliniu ornamentu, dengtų tamsiai rudos ir juodos spalvos glazūra, baltos ir rudos spalvos molio indų duženų, dengtų angobu, ornamentuotų mėlynos, žalios, violetinės spalvos poglazūriniais linijų, bangelių ir augaliniais bei stilizuotais siužetiniais motyvais. Šiame kultūrinio sluoksnio horizonte aptikta ir stiklinių butelių, kaolino pypkių kotelių, porcelianinių ir akmens masės indų fragmentų.

2 pav. Plote 1 atidengtas XX a. vidurio pastato pamatų fragmentas. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. A mid-20th-century building foundation fragment unearthed in area 1.

3 pav. Plote 1 fiksuotas sudegusios tvoros fragmentas. K. Duderio nuotr.

Fig. 3. A fragment of burnt fence recorded in area 1.

Iki 20–30 cm storio apatinė kultūrinio sluoksnio dalis išsiskyrė nepermaišyta stratigrafija bei trumpesniam chronologiniam laikotarpiui būdingais radiniais plotuose 2–3, o plote 1 XIX a. datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas aiškiausiai išskirtas pagal rudos spalvos smėlio sluoksnį, kurio storis siekė apie 20–35 cm. Rudos spalvos smėlio sluoksnyje rasta plokštinių koklių, puoštų reljefiniu augaliniu ornamentu bei dengtų juodos spalvos glazūra, taip pat – dengtų baltos spalvos moliu ir bespalve glazūra fragmentų, koklių-juostelių, dengtų juodos ir baltos spalvos glazūra, fragmentų, baltos ir šviesiai pilkos spalvos molio indų, ornamentuotų mėlynos, žalios, violetinės spalvos poglazūriniais linijų, augaliniais ornamentais, rudos spalvos glazūruotų indų duženų, porcelianinių indų fragmentų, puoštų stilizuotais augaliniais ir siužetiniais ornamentais, akmens masės indų ir butelių duženų, kaolino pypkių kotelių fragmentų bei pypkių galvučių. Išskirtinos „skiltelių“ formos pypkių galvutės, kurios priskirtinos Goudos miesto meistrui Bastiaanui Overweselui, datuojamos XVIII a. II–III ketvirčiais. Taip pat

rasta stiklinių butelių duženų bei langų stiklo fragmentų. Šie radiniai būdingi XVIII a. II pusei – XX a., tačiau kultūrinio sluoksnio horizontą visgi reiktų datuoti XIX a. (galbūt iki XVIII a. III ketvirčio, t. y. Klaipėdos akcinės varyklos įkūrimo laikotarpio).

XVIII a. datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas išsiskyrė plote 1. Tai pilkos spalvos smėlio sluoksnis, atidengtas 0,85–1 m gylyje. Plote 2 šio laikotarpio sluoksnis fiksuotas 0,8–1 m gylyje (juodos spalvos žemė su gausiomis augalų šaknimis), o plote 3 – 1,1–1,2 m gylyje (pilkai rudos spalvos gruntas su raudonų plytų fragmentais). Šio laikotarpio sluoksnio storis siekė apie 10–40 cm, t. y. ploniausias sluoksnis buvo ties Kūlių vartų gatve, o dabartinės gamyklos pastato link jis storėjo. Šiame kultūrinio sluoksnio horizonte rasta plokštinių koklių, ornamentuotų reljefiniu augaliniu ornamentu fragmentų, buitinės keramikos (baltos ir šviesiai pilkos spalvos molio indų, dekoruotų mėlynos, žalios spalvos poglazūriniais ornamentais fragmentų, rudos spalvos molio indų duženų), kaolino pypkių kotelių fragmentų bei stiklinių butelių duženų.

Tyrimų metu plote 1, 30–35 cm gylyje fiksuotas pamato fragmentas (2 pav.). Atidengta struktūra buvo apie 9,6 m ilgio, pamato plotis siekė 60 cm, o pertvarinės sienos pamatas buvo apie 40 cm pločio. Pažymėtina, jog pamatas buvo apie 30 cm aukščio, o pertvarinės sienos pamatas – apie 20 cm aukščio. Pamatas krautas iš stambių apie 45x45x35–35x30x20 cm dydžio akmenų, tarpuose buvo pridėta smulkesnių. Pamato rišamoji medžiaga – cementinis prastos kokybės skiedinys su smėlio priemaišomis. Panašu, jog cokolinė pastato dalis mūryta iš raudonų plytų, nes jų fragmentų aptikta pamato viršutinėje dalyje. Remiantis kartografine medžiaga bei tyrimų metu rastais radiniais, šią struktūrą reiktų datuoti XX a. 5 dešimtmečiu.

Plote 1, 1,1 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus atidengtas 1,75 m ilgio Š–P kryptimis bei 1,65 m pločio R–V kryptimis sudegusios tvoros (?) fragmentas (3 pav.). 55 cm atstumu į ŠR nuo perkasos PV sienutės krašto fiksuota viena stulpavietė – apie 4 cm skersmens sutręšusio medinio apie 7 cm aukščio stulpelio liekanos, o 30 cm atstumu į Š nuo pirmosios fiksuotos dar vieno apie 4 cm skersmens sutręšusio medinio stulpelio liekanos. Antrosios stulpavietės R pusėje atidengtas raudonos spalvos 19x10 cm dydžio plytos fragmentas. Įvertinus tyrimų duomenis, galima būtų rekonstruoti stovėjusios tvoros aukštį. Panašu, jog tvora galėjo būti apie 1,4 m aukščio (atstumas nuo medinių stulpelių iki degėsių juostos R krašto).

Sudegusios tvoros kultūrinio sluoksnio horizonto lygyje, 1,2–1,3 m gylyje rastas polichrominio koklio fragmentas bei koklio juostelės fragmentas, kurie datuojami XVII a. II puse. Taip pat rastas baltos spalvos molio indo dugnelio su priedugniu fragmentas. Panašu, jog pagal šiuos radinius tyrimų metu rastąjį tvoros fragmentą būtų galima priskirti XVII a. II pusei – XVIII a. pradžiai (?).

Plote 3, 1,5–1,65 m gylyje fiksuota akmenų konstrukcija, orientuota Š–P kryptimis, formuota iš vienos eilės lauko riedulių, kurių dydis siekė nuo 80x60x30 cm iki 35x30x30 cm. Bendras konstrukcijos ilgis Š–P kryptimis siekė apie 2,3 m, o plotis R–V kryptimis buvo apie 1,5 m. Panašu, jog šie akmenys į šlyno ir sapropelio sluoksnį buvo įkasti nuo pilkai rudos spalvos gruntu išsiskyrusio kultūrinio sluoksnio horizonto, kuris datuojamas XIX a. (galbūt XVIII a. II puse), tad ir pačią akmenų konstrukciją galima datuoti tuo pačiu laikotarpiu.

Žvalgytos inžinerinių tinklų kolektoriaus trasos vietoje po asfalto danga atidengtas iki XX a. III ketvirčio čia stovėjusio mūrinio pastato rūsio fragmentas, užverstas statybinėmis atlie-

komis ir kt. Rūsio fragmentas buvo apie 15x3,5 m dydžio (tęsėsi į ŠR už žvalgytos trasos ribų). Tranšėjos PV pusėje fiksuota rūsio PV siena, kurios aiškiau nepavyko užfiksuoti dėl supiltinių sluoksnių, kurie nuolat byrėjo į kastą tranšėją. Remiantis PR rūsio sienos fiksacija, galima teigti, jog rūsys buvęs įgilintas iki maždaug 3 m. Visas rūsio tūris buvo užpildytas statybinėmis atliekomis ir metalo laužu, kuris datuojamas XX a. III ketvirčiu. Rūsio sienos mūrytos iš raudonų plytų, tarpusavyje rištų cementiniu skiediniu. Vidinė rūsio sienų pusė buvusi tinkuota cementiniu tinku, ant kurio buvo matyti nusilupusių aliejinių dažų. Panašu, jog šį buvusio pastato fragmentą reiktų sieti su senąja Klaipėdos akcine alaus darykla, kuri buvo įsteigta 1871 m.

Kastos šiluminių tinklų trasos vietoje, Bangų ir Kūlių Vartų gatvių ŠR pusėje fiksuotas apie 3 m ilgio (ŠR–PV kryptimis), apie 2–2,5 m pločio (ŠV–PR kryptimis) buvusio pastato fragmentas. Pagal mūro techniką šį statinio fragmentą reiktų datuoti XIX a. II puse – XX a. I puse (pamatų fragmentas, kur akmenys rišti kalkiniu skiediniu), o XX a. II pusėje prie šio pamato buvo prijungtas plėtinys. Atidengtų mūrinių konstrukcijų fragmentai nebuvo išardyti (nuardyta tik betoninė plokštė, klota iš raudonų skylėtų plytų, o ant viršaus išlietas betonas). Likusiose žvalgytose inžinerinių komunikacijų tranšėjose fiksuoti tik supiltiniai bei permaišyti sluoksniai be archeologinės ar muziejinės vertės turinčių radinių.

Kūlių Vartų St. 7

In 2017, three areas (a total of 133.5 m^2) were excavated and 494 m^2 surveyed on the plot at Kūlių Vartų St. 7, Klaipėda. 18th–19th-century cultural layers were unearthed at a depth of 0.6–1 m. During the excavation, glass shards, (brown, green, and violet) glazed pottery, polychromic tile and (black, green) glazed tile fragments, and kaolin pipe fragments dating to the second half of 18th century were found in areas 1–3.

The remains of the old Klaipėda brewery from the second half of the 19th–first half of the 20th-century (Fig. 1) were unearthed during the survey. The 15 m x 3.5 m remains of a brick cellar were partially unearthed between the modern day brewery and a soviet building. The 9.6 m x 60 cm remains of a mid-20th-century building were unearthed in area 1 (Fig. 2).

A 1.75 m x 1.65 m fragment of a burnt fence dating to the second half of the 17th (early 18th century) was unearthed at a depth of 1.1 m in area 1 (Fig. 3).

Milda Jurgauskaitė

Tyrimai Klaipėdos senamiestyje

2017 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Klaipėdos senamiestyje, kur artimiausiu metu prasidės vadinamojo buvusios Junkerių gatvės bei kvartalo atkūrimo darbai. Šis kvartalas yra tarp Aukštosios, Daržų, Didžiosios Vandens, Mėsininkų, Sukilėlių ir Tomo gatvių. Jame buvę pastatai sudegė iki 1945 m. sausio. 1944 m. gruodžio mėnesio aerofotografijoje (kopija saugoma BRIAI) užfiksuota, kad kvartale iš stovėjusių namų likusios tik sienos (1 pav.). Po karo jos nugriautos, suformuota žalioji zona, ir įrengtas iki šių dienų išlikęs stadionas.

Pagal istorinius rašytinius ir kartografinius šaltinius, tirtoje vietoje pirminis užstatymas yra buvęs ne anksčiau nei XVII a. Teritorijos aplinkoje tekėjo Senoji Dangės vaga, užpilta XVII a. II pusėje. Ją užpylus atsirado Junkerių gatvė, kuri nuo Aukštosios gatvės tęsėsi pilies griovių link. Palei ją, anot J. Tatorio (Tatoris J., *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki*